

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARDA DEONTOLOGIK KOMPETENTLIKNI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK MAZMUNI.

Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nusratov Anvar Nematjonovich

Osiyo Xalqaro Universiteti Pedagogika va psixologiya fakulteti magistranti:

Tosheva Gulshoda Kamol qizi

Annotatsiya: Bilamizki bugungi kun o‘qituvchisi nafaqat o‘z fani bo‘yicha kasbiy bilim va ko‘nikmalarga yega bo‘lishi, balki o‘z o‘quvchilarga qadriyatlarining tashuvchisi sifatida rasmiy pedagogik mavqega, ijodiy qobiliyatga yega, maktab o‘quvchilarini izlash va umuminsoniy qadriyatlarga yo‘naltira olish qobiliyatiga ham ega bo‘lishlari kerak. Ushbu tezisimizda ham yuqoridagi so‘zlarni inobatga olgan holda bo‘ljak o‘qituvchilarni deontologik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik mazmuni haqida qisqacha so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: Pedagogik deontologiya, Kompetentlik, Odob-ahloq, Xulq-atvor, Deontologiya, Xulosa, Deontologik kompetentlik.

Asosiy qism: “Deontologiya” inson tomonidan talab darajasida xulq normalarini va qoidalarini o‘rgatuvchi fandır. Deontologiya so‘zi kasbiy etikada keng qo‘llanilib har bir kasb doirasida kasbning odob, xulq, qonunchilik, sud, pedagog, quruvchi, hamda davlat boshqaruvi tizimida burch, odob-axloq normalarini ifodalaydi. Pedagogik odobni, burchni egallashda, guruhli va ommaviy tadbirlarda ishtirok etish ijobiy natijalar beradi. Bunday muhitda o‘zaro fikr almashish shaxsiy mulohazalarni boshqalar tomonidan bildirayotgan qarashlar bilan taqqoslash ularning to‘g‘riligi, haqqoniyligiga ishonch hosil qilish mavjud bilimlarni yanada boyitishga imkoniyat yaratadi.

Odob-ahloqlik — insoniy munosabatlarda, o‘zaro hurmat va adolatga asoslangan ma’naviy qadriyatdir. Odob-ahloqlik, insoniyatning eng asosiy xususiyatlaridan biridir va insonlar o‘rtasidagi munosabatlarda muhim o‘rin egallaydi. Odob-ahloqlik prinsiplari barcha insonlar uchun umumiy bo‘lishi kerak bo‘lgan qonun va qoidalar to‘plamini ifodalaydi. Odob-ahloqlik, insonlarning bir-biriga hurmat qilishini, adolat va insafni ta’minlashni, yomonlik va zulmni rad etishni talab qiladi. Odob-ahloqlik asosida odobli va adolatli munosabatlar quriladi, insonlar o‘zaro hurmat va tazim bilan muomala qilishadi. Odob-ahloqlik, insonning jamiyatda

o‘z o‘rni va uning huquqlarini himoya qilishda muhim ahamiyatga ega bo‘lgan ma‘naviy qadriyatdir.

Xulq-atvor (Utilitarianism): Bu etik falsafa turi, harakatlar va qarorlarni o‘zida yashaydigan insonlarga olib keladigan ma‘lum bir foyda yoki zararni asoslaydi. Xulq-atvor prinsipi, amalning jamiyatga eng ko‘p foyda olib kelishi kerakligini ta‘kidlaydi. Ushbu falsafa, amalning o‘zida yashaydigan insonlarga yetarli foyda olib kelishi lozimligini aytadi. Misol uchun, agar bir qaror ko‘rsatilgan harakat jamiyatga umumiy foyda olib kelishini ta‘minlasa, uni xulq-atvor etikasi qoniqtiradi.

Deontologiya (Deontology): Bu etik falsafa turi, harakatlarni amal qilishda bajarilishi kerak bo‘lgan ma‘lum qonunlar va prinsiplarga e‘tibor beradi. Deontologiya prinsipi, amalning o‘zida yashaydigan insonlarga olib keladigan foydani emas, balki amalning o‘zining to‘g‘ri bo‘lishi va ma‘lum qonunlarga muvofiq bo‘lishi lozimligini ta‘kidlaydi. Misol uchun, deontologiya, "yolg‘on so‘zni aytasangiz yomon" degan prinsipni ta‘kidlaydi va bunaqa harakatlardan saqlanishni talab qiladi.

Bu ikkala etik falsafa turi o‘rtasida farq shundaki, xulq-atvor amalni o‘zida yashaydigan insonlarga olib keladigan foydani e‘tibor qiladi, deontologiya esa amalning o‘zining to‘g‘ri bo‘lishi va ma‘lum qonunlarga muvofiq amal qilishni ta‘minlashni talab qiladi.

Xulosa: Deontologik kompetentlik, o‘qituvchilarning etik va ma‘naviy qoidalarga rioya qilish, maslahatlar berish, o‘quvchilarga adolatli muomala qilish va maslahat bermoqchi bo‘lgan muammolarga yechim topishga tayyor bo‘lishi demakdir. Pedagogik mazmun, o‘qituvchilar uchun o‘quvchilarni ma‘naviy-rivojlanish jarayonida yordam berish, ularning salomatligi va xayotini ta‘minlash, ijtimoiy va insoniy qadriyatlarini oshirish, ijodiy va kritik fikrlashga imkoniyat yaratish, shuningdek, ularning o‘zlarini va dunyo bilimni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik vazifalarni o‘z ichiga olgan jarayonlar va usullar demakdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O.Musurmonova. Umumiy pedagogika. Toshkent. “O‘zkitob savdo nashriyoti”, 2020,
2. Ochilov M.”Muallim – qalb me‘mori” - T.: “O‘qituvchi”, 2001
3. Bentham J. Deontology // Bentham J. Deontology together with a Table of the Springs of Action and the Article of Utilitarianism. – Oxford: Clarendon Press, 1983,
4. O‘QITUVCHI FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPENTLIKNING ROLI VA AHAMIYATI Oybek Rustamovich Ortiqov

5. BO'LAJAK BOSHLANG'ISH SINFI O'QITUVCHILARI
FAOLIYATIDA PEDAGOGIK DEONTOLOGIYA VA KOMPETENTLIK Maqsuda
Maxsudovna Murodova

6. OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK O'QITUVCHINING
MA'NAVIY KOMPETENTLILIK DARAJASINI BELGILOVCHI OMILLAR
Mamajonov O'tkirbek Tajiddinovich Andijon davlat universiteti